

3. 9. 2021 | Mladina 35 | Kultura

Za svobodo (izražanja) se je vredno boriti

Izak Košir

Koga moti golota v umetniški instalaciji?

Aprilska instalacija »Dihaj« na Tivolski cesti

© Marcandrea

Aprila letos je v ljubljanskem Fotopubu na Tivolski cesti eno uro vsak dan v izlozbi stalo 14 golih ljudi, ki so imeli čez glavo poveznjeno polprosojno vrečko. Šlo je za instalacijo Dihaj, ki je nastala pod taktirko Olje Grubić in z geslom: »Pustimo si dihati, pustimo dihati tudi drugim!«

V petek, 16. aprila, je med performansom nekdo odprl vrata in dejal: »O sebne dokumente, prosim.« Ker so imeli vsi nastopajoči na glavi vrečko in skozi njo niso videli ničesar, so predvidevali, da se je kdo pošalil. Šele ko so po tretjem pozivu poleg glasu zaslišali zvok prenosne radijske postaje, so se zavedeli, da gre za policiste. Olja Grubić, avtorica projekta, je takrat sodelujoče pozvala, naj si snamejo vrečke, saj bodo performans končali predčasno. Policisti so jih popisali in jim povedali, da so prišli zaradi prijave. Policijski inšpektor Tomaž Tomaževič je klic ob prijavi pojasnil takole: »Nekaj po 20. uri smo bili obveščeni o več golih osebah na Tivolski cesti v Ljubljani.« Instalacijo je policiji najverjetneje prijavila soseda, ki policiste pokliče ob vsaki prireditvi v tem prostoru. Olja Grubić pojasnjuje, da naj bi bila soseda »vztrajala pri tem, da jih vseeno prijavi, čeprav je šlo za umetniški projekt«.

Policisti so zato šest umetnikov in oba producenta dogodka popisali z obrazložitvijo, da bodo najverjetneje kaznovani zaradi nenošenja maske in zaradi motenja javnega reda in miru z goloto. Po njihovi razlagi je izložba javni prostor. »Težava je nastala, ker je izložba, v kateri smo stali, obrnjena proti cesti in so nas lahko videli vsi. Tako so nam povedali.«

Prejšnji teden pa je primer dobil nadaljevanje, saj je več sodelujočih prejelo plačilni nalog z zneskom 208 evrov. Očita se jim nedostojno vedenje.

Pri Pravni mreži za varstvo demokracije so ob pomoči odvetnice Tine Kikelj zoper plačilni nalog vložili zahtevo za sodno varstvo, saj so sodelujoči z razgaljenimi telesi, s katerimi so zahtevali pravico do golega življenja, udejanjali z ustavo zagotovljeno pravico do svobode umetniškega izražanja. Namen razgaljenja telesa ni bil zbujanje seksualnosti in vznemirjenja, temveč, kot so zapisali v spremnem besedilu k instalaciji, da skozi minimalistično akcijo motrijo temeljno človekovo pravico do obstoja, skozi vizualno poetiko pa prikazujejo boj za to temeljno pravico.

»Neprizanesljiva prijava naznaniteljice ter represiven odziv policije na umetniško akcijo sta potrdila, da je opozarjanje na pomanjkanje strpnosti in dobronamernosti v družbi še kako potrebno,« so zapisali pri pravni mreži. Kot je zapisala ena od avtoric performansa takoj po prekinitvi: »Danes je nekdo prijavil našo instalacijo Dihaj, prišla je policija in nehali smo dihati.«

Pri pravni mreži pričakujejo, da bo sodišče za prekrške zadevo rešilo v približno letu dni, odvetnica pa je ljubljanski primer primerjala z ruskim – tamkajšnja feministična punk rock skupina Pussy Riot je na Evropskem sodišču za človekove pravice dokazala svoj prav. Če prekrškovno sodišče umetnicam in umetnikom ne bo ugodilo, bodo šli naprej, »do konca«.

Razumljivo. Za svobodo (izražanja) se je vredno boriti.